

Nr 95.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående överförande till Sverige av vissa sjuka flyktingar; given Stockholms slott den 9 mars 1951.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över inrikesärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF.

Eije Mossberg.

Sammanfattning.

I propositionen föreslås, att — efter framställning av internationella flyktingorganisationen (IRO) — till Sverige överföra omkring 100 tuberkulos-sjuka barn och ett begränsat antal anhöriga till dessa. IRO lämnar ett engångsbidrag för varje sjukt barn med 1 000 dollars och för varje anhörig 250 dollars.

Utdrag av protokollet över inrikesärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 9 mars 1951.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, statsråden MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, ANDERSSON, LINGMAN.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för inrikesdepartementet, statsrådet Mossberg, fråga om *överförande till Sverige av vissa sjuka flyktingar* samt anför.

Framställning av Internationella flyktingorganisationen.

I en till chefen för utrikesdepartementet ställd skrivelse den 30 augusti 1950, vilken sedermera överlämnats till inrikesdepartementet, har generaldirektören för Internationella flyktingorganisationen (IRO) J. Donald Kingsley hemställt om besked, huruvida Sverige vore villigt att mottaga ytterligare sjuka flyktingar, för vars vård IRO f. n. vore ansvarigt. Skrivelsens innehåll kan sammanfattas sålunda.

IRO nödgas inom de närmaste 8—10 månaderna skaffa stadigvarande uppehållsort för inemot 11 400 svårartade anstaltsfall jämte deras 4 500 familjemedlemmar ävensom för de 65 500 flyktingar, vilkas möjligheter till bosättning äro begränsade antingen genom deras ålder eller genom någon mindre fysisk skada eller genom en familjesammansättning, vilken kan definieras såsom oekonomisk.

Den grupp av flyktingar, vilken är klassificerad som svårartade anstaltsfall, d. v. s. personer, som icke kunna försörja sig utan som måste bli placerade på anstalt eller under omedelbar vård, består av omkring 8 500 personer, behäftade med någon sorts medicinsk oförmåga jämte omkring 4 300 familjemedlemmar ävensom cirka 3 000 åldriga personer i normalt hälsotillstånd. Redan utformade planer eller i gång varande underhandlingar, skola säkra vården för större delen av de friska åldringarna, men IRO är i trängande behov av permanenta hem för de flyktingar, vars hälsa är angripen på ett eller annat sätt. Dessa flyktingar kunna indelas i följande grupper:

Personkategorier	Personer, som skola placeras på anstalter	Familjemedlemmar
a) Förlust av en eller flera lemmar.....	511	196
b) Helt blinda.....	101	56
Delvis »	166	96
c) Lungtuberkulösa	3 807	2 115
d) Övriga tuberkulösa	130	86
e) Kroniskt sjuka	1 252	586
f) Sjuka med störningar i det centrala nervsystemet	244	134
g) Sjuka med störningar i rörelseförmågan	400	206
h) Neurosfall	121	37
i) Psykosfall	702	185
j) Sjuka med olika medicinska symptom	1 904	651
	8 328	2 348

För att kunna lösa sina uppgifter måste IRO lita till generositeten hos regeringarna i de olika länderna. Även en så generös åtgärd som emottagandet av 150 tuberkulösa patienter utgör endast en mycket ringa procentuell lösning av problemet. IRO hemställer därför om uppgift, huruvida svenska regeringen skulle kunna finna det möjligt att i Sverige emottaga ytterligare ett antal fall ur de ovan angivna grupperna. Särskild uppmärksamhet påkalla barnen, som äro inbegripna i grupperna av tuberkulosfall. Om dessa barn, omkring 350, kunde bli omhändertagna på anstalter, och deras familjer, cirka 700 personer, kunde placeras i normala omständigheter, skulle ett av IRO:s mest angelägna och svårlösta spörsmål bli löst.

I likhet med vad som gäller enligt avtalet mellan svenska regeringen och IRO rörande emottagande av de 150 sjuka flyktingarna, kommer IRO att lämna bidrag för de flyktingar, som äro klassificerade som svårartade anstaltsfall. Bidrag utgår med följande belopp i amerikanska dollars:

Tuberkulosfall	1 000
Kroniskt sjuka	800
Mentalt sjuka	700
Helt eller delvis blinda	650
Personer med en eller flera obrukbara lemmar	650
Äldringar	500
Familjemedlemmar, tillhörande envar av ovanstående kategorier....	250

Den grupp, som anses ha begränsade möjligheter till bosättning, omfattar en stor variation av individer, vilka, hjälpta på lämpligt sätt, skulle kunna förtjäna sitt eget uppehälle, men vilkas yrke, ålder, familjeförhållanden eller mindre fysiska skador gör det nödvändigt att finna rätta platser för dem i varje särskilt fall. IRO kan för flyktingar, tillhörande denna grupp, tillhandahålla fullständiga upplysningar rörande flyktingarnas yrkesskicklighet, sammansättningen av deras familjer, hälsotillstånd och andra data rörande varje särskild familjemedlem. I denna grupp ingå även högt kvalificerade specialister av olika slag, tekniker, läkare och tandläkare.

IRO föreslår, att arbetsmarknadsstyrelsen tillåtes lämna organisationen uppgift om alla de slag av yrken, i vilka flyktingar kunna bli tillfredsställande placerade och att det antal, som kan mottagas, icke begränsas utan

blir bestämt av flyktingorganisationens förmåga att finna aspiranter för arbetstillfällena. IRO har sig bekant, att det enligt en nyligen publicerad artikel f. n. skulle finnas 30 000 arbetstillfällen i Sverige.

Framställning av lutherska världsförbundet.

I en till inrikesdepartementet inkommen promemoria den 5 februari 1951 har lutherska världsförbundet anfört i huvudsak följande.

IRO är för sin verksamhet till avsevärd del beroende av medverkan av frivilliga organisationer, av vilka de största äro de judiska, den katolska, lutherska världsförbundet (LVF) för lutheraner och kyrkornas världsråd för protestanter och ortodoxa. LVF, som består av 28 lutherska kyrkor med omkring 70 miljoner medlemmar, har sedan krigsslutet för hjälpändamål insamlat mer än 25 000 000 dollars. År 1948 överenskommo IRO och LVF att LVF i främsta rummet skulle bistå hos IRO registrerade lutherska flyktingar samt att IRO skulle lämna LVF stöd i form av lokaler m. m. och avsevärda ekonomiska bidrag.

När planerna på IRO:s avveckling togo fast form, vädjade IRO till LVF och kyrkornas världsråd för de friska åldringarna bland sitt klientel. Då LVF och kyrkornas världsråd äro beroende av medverkan från de anslutna nationella kyrkornas sida, anmodade de den svenska kyrkan att i Sverige mottaga en del av dessa åldringar. Detta har emellertid visat sig ogenomförbart, med mindre statsmakterna bestrida kostnaderna.

IRO:s framställning avser ett antal — förslagsvis lägst 50 och högst 150 — åldriga flyktingar vid normalt hälsotillstånd. Deras ålder torde i flertalet fall vara minst 65 år. Nära anhöriga — cirka 20 à 30 personer — böra i vissa fall få medfölja till Sverige. Flyktingarna böra i första hand utplaceras i mindre grupper på skilda ålderdomshem på landsbygden. Alternativt torde undersökas, om flyktingarna kunna beredas uppehälle i särskilt för ändamålet upprättade anstalter eller kunna utplaceras i enskilda hushåll.

Sammanlagda kostnaderna för aktionen skulle under budgetåret 1951/52 uppgå till i runt tal 510 000 kronor. Mot de nämnda kostnaderna bör ställas IRO:s engångsbidrag, vilket skulle motsvara 427 350 kronor. IRO svarar även för resekostnaderna till den svenska gränsstationen.

För den händelse svenska staten icke kan svara för aktionens genomförande i dess helhet, åtager sig den svenska kyrkan att ställa viss personal till förfogande och utföra en del av det erforderliga arbetet, såsom vid behov anskaffa kläder och eventuell annan utrustning, ordna resan från ankomstorten i Sverige till bostadsorten, skapa erforderlig kontakt med kommunala myndigheter, inplacera flyktingarna på resp. ålderdomshem eller ordna andra lämpliga bostäder, giva personlig hjälp till orientering i de nya förhållandena jämte kontinuerlig personlig kontakt och själavård.

Av ett från IRO till inrikesdepartementet inkommet telegram framgår, att denna organisation ansluter sig till framställningen samt att den alltjämt finner en lösning av problemet att placera de sjuka barnen mest angeläget.

Yttranden.

I anledning av IRO:s framställning ha yttranden avgivits av arbetsmarknadsstyrelsen, medicinalstyrelsen och statens utlänningskommission.

Arbetsmarknadsstyrelsen. När det gäller ytterligare mottagande av annat än enstaka utländska arbetare tillstyrker arbetsmarknadsstyrelsen som regel endast sådana ansökningar, varigenom landet tillföres yrkeskunnig arbetskraft till underskottsområden, vilkas bemanning är ett villkor för att icke störningar i produktionsprocessen skola uppstå. Dylik överföring kan endast ifrågakomma till för folkförsörjningen viktiga näringsgrenar eller till de större exportindustrierna.

I ett yttrande i anledning av remiss från Internationella arbetsbyrån har styrelsen den 23 augusti 1950 uppskattat behovet av utländsk arbetskraft fram till den 30 juni 1951 till cirka 4 000, varav 2 200 män och 1 800 kvinnor. Yrkesområdena äro huvudsakligen skogsarbete, varv, järnbruk, verkstadsindustri, textil- och beklädnadsindustri, gummiindustri, tändsticks- och porslinsindustri samt husligt arbete.

För att anskaffa erforderlig arbetskraft har kontakter tagits med olika arbetsmarknadsmyndigheter i utlandet. Självfallet kunna dessa anställningar även erbjudas yrkesskickliga flyktingar, i den mån sådana finnas tillgängliga och kunna styrka sin kompetens. Arbetsmarknadsstyrelsen har haft tillfälle att taga del av ett antal dossier över sådana flyktingar, som IRO söker placera, och har också i enstaka fall medverkat till mottagandet av dylika flyktingar här i landet. Emellertid är det styrelsens uppfattning, att dessa flyktingar endast i ringa omfattning uppfylla de villkor, som böra ställas på utlämningar, vilka beviljas inresetillstånd till Sverige av arbetsmarknadsskäl. I IRO:s framställning redovisas även ett antal intellektuella flyktingar. Möjligheterna att placera sådana i Sverige äro mycket begränsade. Även om vederbörandes yrkeskunskaper ligga inom det praktiska näringslivets ram, har det visat sig förenat med stora svårigheter att kunna intressera industrien för denna arbetskraft.

Styrelsen ställer sig icke avvisande till att även i fortsättningen i enstaka fall medverka till en överföring av flyktingar, som stå under IRO:s beskydd, inom de i det föregående redovisade yrkesområdena. Styrelsen anser det naturligt att iakttaga viss återhållsamhet och försiktighet inför frågan om att ytterligare utöka vår till närmare 100 000 personer uppgående utländska arbetskraftskader. Skulle emellertid av andra än rent arbetsmarknadsbetingade skäl landet komma att tillföras ytterligare utländsk arbetskraft, t. ex. i form av flyktingar, utöver det antal styrelsen framfört som lämpligt, torde det icke vara uteslutet att i nuvarande läge kunna besätta många av de anställningar, som anmälts till arbetsförmedlingen, med utländsk arbetskraft av detta slag. Dessa förutsättningar ökas,

i den mån man vid en humanitär hjälpaktion anser sig kunna öppna även sådana näringsgrenar, huvudsakligen de servicebetonade, som nu äro helt utestängda från rekryteringen av arbetskraft från utlandet.

Medicinalstyrelsen. Bland de i skrivelsen upptagna flyktingkategorierna kan enligt styrelsens mening endast en grupp ifrågakomma för omhändertagande i Sverige, nämligen tuberkulossjuka barn, vilket också överensstämmer med IRO:s önskemål. En av styrelsen verkställd undersökning ger vid handen, att vid sanatorier med barnavdelningar finnas cirka 100 tillgängliga platser. Det personalbehov, som icke kan täckas av huvudmannen vid beläggning av dessa platser, uppgår till 4 sjuksköterskor, 7 sjukvårdsbiträden och 1 barnsköterska.

Medicinalstyrelsen föreslår, att, därest Kungl. Maj:t medgiver, att ytterligare sjuka »displaced persons» skola mottagas för vård i Sverige, antalet begränsas till 100 barn över 1 års ålder med tuberkulos i bröstorganen samt att den personal, som icke kan anskaffas av huvudmannen, uttages bland barnens anhöriga eller andra »displaced persons».

Statens utlänningskommission. På grund av platsbristen på våra kroppsjukhus och därav begränsade möjligheter att omhändertaga sjuka och åldringar torde detta klientel enligt kommissionens mening icke i första hand böra ifrågakomma. Kommissionen anser för sin del att möjligheterna att hjälpa tuberkulösa barn närmast böra undersökas. Barnens anhöriga böra undersökas särskilt såväl med hänsyn till deras politiska förflutna som till möjligheten att kunna placera dem på den svenska arbetsmarknaden.

Över framställningen av lutherska världsförbundet ha utlåtanden avgivits av socialstyrelsen, arbetsmarknadsstyrelsen och statens utlänningskommission.

Socialstyrelsen anser sig icke kunna tillstyrka bifall till framställningen. Styrelsen anför bl. a.

Upplysningarna om flyktingarna äro mycket knappa. Det torde dock vara fråga om gamla s. k. displaced persons, som från skilda länder så småningom hamnat i Österrike och Italien och där under flera år levat i ett antal läger. Att dylika åldringar nu skulle befinna sig vid normalt hälsotillstånd kan knappast vara riktigt. De torde i allmänhet vara mer eller mindre svårt psykiskt sjuka. Med hänsyn till den för ifrågavarande folkgrupper relativt höga åldern av 65 år och däröver måste man vidare räkna med höga sjukdomsfrekvenser och ett snabbt tilltagande behov av sjukvård. Detta jämte språk- och religionsdifferenser m. m. ställer särskilda krav på vård och på differentieringsmöjligheter.

De nu påpekade omständigheterna jämte hänsynen till språksvårigheterna göra det uppenbarligen olämpligt att splittra den ifrågavarande flyktingkontingenten. Det är därför olämpligt att placera ut dessa flyktingar på skilda kommunala ålderdomshem. Härjämte må framhållas, att det i själva verket råder platsbrist på ålderdomshemmen.

Den enda möjligheten att bereda vård åt dessa flyktingar är på särskilt för ändamålet anordnade vård- och sjukhem. Vissa byggnader finnas, vilka torde kunna inredas och användas för ändamålet. Vårdresurserna för gamla svenska medborgare äro långt ifrån tillräckliga. Svårigheterna att erhålla och behålla lämplig vårdpersonal måste vidare tagas med i räkningen.

Kostnaderna för omhändertagandet av åldringarna och deras anhöriga torde för budgetåret 1951/52 böra beräknas till 630 000 kronor.

Arbetsmarknadsstyrelsen framhåller, att anförvanterna på kort tid torde kunna beredas lämpliga anställningar på den svenska arbetsmarknaden.

Statens utlänningskommission anser för sin del, att Sverige bör i möjligaste mån söka tillmötesgå framställningen.

Departementschefen.

Enligt rapport av svenska observatörer vid IRO:s rådsmöte i Genève i oktober 1950 har rådet beslutat att fortsätta sin verksamhet — som ursprungligen skulle ha upphört den 31 mars 1951 — till den 30 september 1951, då organisationen beräknas ha fullgjort sin uppgift och använt sina tillgångar. Intill slutet av augusti 1950 hade organisationen behandlat närmare 1,5 miljon flyktingfall. Omkring 70 000 flyktingar ha repatrierats och över 800 000 ha fått nya hem. Närmare 100 000 fall ha fått en annan lösning. Enbart rättsskydd har lämnats drygt 200 000 flyktingar. Under tiden fram till 1 oktober 1951 skall organisationen finna nya hem för över 200 000 flyktingar samt ordna med vård för kroniskt sjuka och invalider. Det finnes över 8 000 sådana svårlösta fall.

Av denna rapport och den av mig i det föregående lämnade redogörelsen framgår, att organisationens problem alltjämt äro många och svårbemästrade. För att kunna lösa dem under den tid, organisationen skall vara verksam, måste den räkna på bistånd från olika länder.

Från svensk sida har till hjälparbete i olika hänseenden i de krigshärjade länderna under krigsåren och tiden därefter lämnats betydande bidrag såväl av allmänna medel som på enskilt initiativ. Jag vill härvid blott erinra om, vad som anfördes i propositionen nr 137/1950 rörande det av 1950 års riksdag utverkade bemyndigandet att i Sverige mottaga högst 150 under IRO:s beskydd stående tuberkulossjuka flyktingar jämte högst lika många anhöriga till dessa. Med stöd av detta medgivande ha hittills överförts 148 flyktingar jämte 83 anhöriga.

Oaktat hjälpbehovet för de av lutherska världsförbundet åsyftade flyktingarna måste anses trängande, anser jag mig på de av socialstyrelsen anförda skälen icke kunna tillstyrka förbundets förslag.

Vad angår de av IRO framförda önskemålen anser jag, att vårt land bör omhändertaga ytterligare ett antal tuberkulosfall, i första hand barn. Enligt av medicinalstyrelsen verkställd undersökning kunna cirka 100 vård-

platser beredas inom vissa barnavdelningar vid sanatorierna. Med hänsyn härtill torde det antal tuberkulossjuka barn, som böra mottagas, bestämmas till omkring 100. Dessutom synas i genomsnitt två nära anhöriga per barn böra få medfölja och beredas vistelse här. För vården torde en viss personalförstärkning vara påkallad. De möjligheter, som kunna finnas att låta denna arbetskraft ingå i kontingenten anhöriga, torde därför böra tillvaratas. För den händelse att det vid tidpunkten för aktionens genomförande skulle visa sig icke finnas ett tillräckligt antal barn, som skulle kunna komma i fråga för överföring till Sverige, torde så många tuberkulösa ungdomar eller andra tuberkulosfall böra omhändertagas, att de tillsammans med barnen utgöra omkring etthundra. En förutsättning härför är givetvis, att tillräckligt antal vårdplatser finnas disponibla även för äldre patienter. Vårdkostnaderna böra helt bestridas av staten.

Den slutliga uttagningen bör — såsom skedde beträffande de flyktingar, som 1950 överfördes till Sverige — ombesörjas av en svensk delegation i samråd med IRO.

Beträffande det ekonomiska och organisatoriska ansvaret för barnens och deras anhörigas transport till svenska gränsen räknar jag med, att detta såsom vid överföringen av de sjuka flyktingarna förra året skall ankomma på IRO.

Efter ankomsten till Sverige böra de anhöriga snarast möjligt arbetsplaceras. I detta sammanhang vill jag upplysa, att de flesta av de till Sverige förra året överförda sjuka flyktingarnas anhöriga allenast kort tid efter ankomsten hit kunnat placeras i förvärvsarbete. I mån av behov böra de erhålla omskolning och starthjälp genom arbetsmarknadsstyrelsen. Flyktingarnas behandling i socialvårdshänseende och deras möjligheter att erhålla svenskt medborgarskap böra överensstämja med dem, som givits de förra året emottagna.

Det engångsbidrag, som IRO enligt sin framställning skall lämna för barnen och deras anhöriga, kommer att uppgå till i runt tal 775 000 kronor. Detta belopp överstiger rätt väsentligt kostnaderna för omhändertagande och vård av barnen och de anhöriga under första året. Det synes emellertid lämpligt, att medel till ändamålet beräknas på riksstaten och att IRO:s bidrag tages till uppörd under inkomster å driftbudgeten: övriga diverse inkomster.

De kostnader, som sålunda kunna beräknas uppstå, hänföra sig till uttagningen av barnen och deras anhöriga, läkarbesiktning vid ankomsten till Sverige, transporter till resp. bestämmelseorter i Sverige, på sanatorierna lämnad vård, de anhörigas omhändertagande under viss tid efter ankomsten i avvaktan på arbetsplacering samt starthjälp, eventuell omskolning av vissa anhöriga och omhändertagande av arbetsoförmögna anhöriga.

För uttagningsdelegationens resor och uppehälle beräknar jag cirka 9 000 kronor. Kostnaderna för läkarundersökningen och transporterna m. m. i

Sverige kunna uppskattas till 1 000 resp. 30 000 kronor. Vårdkostnaderna för barnen upptager jag till i runt tal 430 000 kronor. Utgifterna för omhändertagande av de anhöriga beräknar jag till 60 000 kronor. Däremot upptager jag icke några belopp för starthjälp, uppehälle under omskolning eller omhändertagande av arbetsoförmögna anhöriga, då jag förutsätter, att kostnaderna för dessa ändamål böra kunna bestridas från de anslag under femte och åttonde huvudtitlarna, varifrån de regelmässigt utgå.

Det sammanlagda medelsbehovet för detta ändamål skulle sålunda bliva (9 000 + 1 000 + 30 000 + 430 000 + 60 000) 530 000 kronor.

Kostnaderna torde böra bestridas från förslagsanslaget till kostnader för sjukvård m. m. åt vissa utläningar. Detta anslag har i 1951 års statsverksproposition (elfte huvudtiteln, punkten 138) för nästa budgetår upptagits till 1 225 000 kronor. Vid bifall till vad nu förordats bör anslaget höjas till (1 225 000 + 530 000) 1 755 000 kronor, vilket belopp torde avrundas till 1 750 000 kronor.

Under återopande av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte — med ändring av vad därutinnan föreslagits i årets statsverksproposition — föreslå riksdagen

att till *Kostnader för sjukvård m. m. åt vissa utläningar* för budgetåret 1951/52 anvisa ett förslagsanslag av 1 750 000 kronor.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Eivor Hermansson.